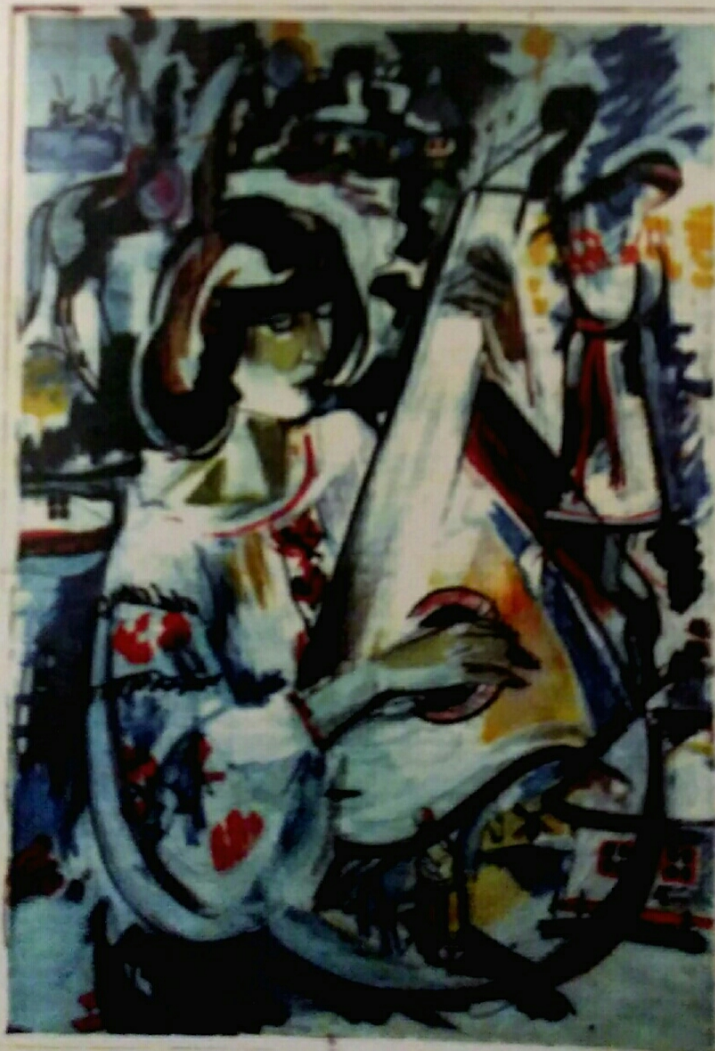


МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ВІННИЦЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ МИХАЙЛА КОЦЮБІНСЬКОГО
ІНСТИТУТ ПЕДАГОГІКИ, ПСИХОЛОГІЇ І МИСТЕЦТВ

СЛОВ'ЯНСЬКЕ МУЗИЧНЕ МИСТЕЦТВО В КОНТЕКСТІ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ КУЛЬТУРИ

МАТЕРІАЛИ VI МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ
КОНФЕРЕНЦІЇ МОЛОДИХ УЧЕНИХ ТА СТУДЕНТІВ



МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ВІННИЦЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ МИХАЙЛА КОЦЮБИНСЬКОГО
ІНСТИТУТ ПЕДАГОГІКИ, ПСИХОЛОГІЇ І МИСТЕЦТВ



СЛОВ'ЯНСЬКЕ МУЗИЧНЕ МИСТЕЦТВО
В КОНТЕКСТІ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ КУЛЬТУРИ
МАТЕРІАЛИ VI МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
МОЛОДИХ УЧЕНИХ ТА СТУДЕНТІВ



ВІННИЦЯ – 2015

УДК 78(4)(06)
ББК 85.3я43
С 48

Слов'янське музичне мистецтво в контексті європейської культури: Збірник матеріалів VI Міжнародної науково-практичної конференції молодих учених та студентів / Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського. – Вінниця: ТОВ «Нілан», 2015. – 252 с.

*Рекомендовано до друку вченою радою Інституту педагогіки психології і мистецтв
Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського*

Укладачі:

Верещагіна-Білявська О. Є., кандидат мистецтвознавства, доцент кафедри музикознавства та інструментальної підготовки.

Бурська О. П., кандидат педагогічних наук, доцент кафедри музикознавства та інструментальної підготовки.

Лаврінчук О.В., заступник декана-директора інституту педагогіки, психології і мистецтв з навчальної роботи

Рецензенти: *Кондрацька Л.А.* – доктор педагогічних наук, професор кафедри музикознавства та методики музичного мистецтва Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка

Моїсеева М.А. – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри музики і хореографії з методиками викладання Житомирського державного університету імені Івана Франка

Відповідальна за випуск: *Імбер В.І.* – кандидат педагогічних наук, в.о. декана-директора Інституту педагогіки, психології і мистецтв

Збірник об'єднує тези та матеріали доповідей учасників конференції, матеріали засідання «круглого столу» наукових керівників студентів та аспірантів, що присвячені різним аспектам дослідження художньої культури, слов'янського музичного мистецтва та мистецької педагогіки.

Публікації подаються в авторській редакції. За зміст матеріалів відповідають автори. Редакційна колегія може не поділяти думку авторів публікацій.

УДК 78(4)(06)
ББК 85.3я43

МИСТЕЦЬКА ОСВІТА УКРАЇНИ: ДОСЯГНЕННЯ І ПЕРСПЕКТИВИ

МАТЕРІАЛИ ЗАСІДАННЯ «КРУГЛОГО СТОЛУ»

НАУКОВИХ КЕРІВНИКІВ СТУДЕНТСЬКИХ РОБІТ ТА ГОСТЕЙ КОНФЕРЕНЦІЇ

| | | |
|--------------------------------------|---|----|
| Гаврілова Людмила | Мультимедійні навчальні засоби у системі фахової підготовки майбутніх учителів музики в початкових класах | 3 |
| Редя Валентина | Образи слов'янської міфології у творчості А.К.Лядова | 8 |
| Tuchołowicz Mariola | Symbolika świąt wielkanocnych (w oparciu o materiały z terenu lubelszczyzny) | 11 |
| Гринчук Ірина, Горбач Олена | До проблеми оновлення навчального репертуару фортепіанними творами українських композиторів | 16 |
| Верецагіна-Білявська Олена | Навчальні курси «Основи музичної інтерпретації» та «Музична антропологія» у фаховій підготовці студентів магістратури | 20 |
| Путятицька Ольга | Курс «Музично-історичне джерелознавство» у контексті актуальних завдань виховання студента-музикознавця | 23 |
| Іскра Світлана | Розвиток співацького голосотворення як одне із головних завдань на заняттях з постановки голосу у педагогічному коледжі | 25 |
| Кдирова Інес | Етнічність як основний чинник самоорганізації національно-культурних громад України | 28 |
| Москвічова Юлія | Відродження етнічних меншин та специфіка міжкультурної комунікації на Вінниччині | 31 |
| Батанов Віктор | Контрабасовая каденция как предмет исполнительского анализа (на примере каденции Лайоша Монтага к первой части Концерта fis-moll для контрабаса с оркестром Сергея Кусевицкого) | 35 |
| Бурська Олена | Слуховий аналіз фортепіанної фактури у формуванні виконавського образу: теоретико-методичні засади | 41 |
| Наталя Прушковська, Костянтин Дабіжа | Сучасна модель освітньої системи та нові підходи до навчання майбутнього учителя музичного мистецтва | 45 |
| Олійник Світлана | Музично-творчий потенціал майбутнього вчителя в контексті сучасної мистецької освіти | 48 |
| Дерев'янченко Олена | Методичні підходи до викладання сучасної української музики | 50 |
| Анатолій Баньковський | Вокально-інструментальні ансамблі як навчальні осередки (на прикладі ТНПУ імені В. Гнатюка) | 52 |
| Білоусова Світлана | Академічні жанри в домровій творчості В.Івка і Є.Мілкі | 55 |
| Фрицюк Валентина | Професійний саморозвиток майбутніх учителів музичного мистецтва | 59 |
| Біліченко Володимир | Про місце і роль Києво-печерської лаври та православних колегіумів у розвитку музичної освіти України у XVIII столітті | 61 |
| Теплова Олена | Формування готовності до творчої самореалізації студентів музичного фаху в системі мистецьких виконавських практик | 65 |
| Сідорова Ірина | Особливості інноваційних процесів освітньої діяльності у формуванні естетичної свідомості студентської молоді | 68 |
| Топорівська Ярослава | Основні компоненти комп'ютерних технологій у педагогічному забезпеченні діяльності вчителя музики | 71 |
| Шатковська Ірина | Французька поезія у вокальній творчості П.І. Чайковського | 75 |
| Ліва Наталя | Сакральне: дефінітивний та сутнісний аналіз в контексті дослідження його реценсії в європейській художній культурі XX – початку XXI століть | 78 |
| Довгань Оксана | Виконавська та педагогічна діяльність династії Теленків у контексті музичного життя Тернополя | 81 |
| Філатова Лариса | Роль іноземних капельмейстерів у формуванні української кріпацької інтелігенції | 85 |

ВИКОНАВСЬКА ТА ПЕДАГОГІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ ДИНАСТІЙ ТЕЛЕНКІВ У КОНТЕКСТІ МУЗИЧНОГО ЖИТТЯ ТЕРНОПОЛЯ

Перспективним напрямом сучасних музикознавчих досліджень виступає мистецька регіоналістика, адже мистецтво України – це широка палітра регіональних культурних, освітніх, мистецьких традицій, що разом творять цілісну картину українського мистецтва.

Прикладом такого переплетіння культурних впливів є Тернопілля, де попри складні ідеологічні, суспільно-політичні, соціально-економічні умови, плекалася висока духовність, національна ідентичність, розвивалися мистецькі традиції. З Тернопіллям пов'язані творчі шляхи видатних представників українського музичного мистецтва С. Крушельницької, В. Барвінського, Д. Січинського, Н. Нижанківського, М. Вериківського, М. Безкоровайного та ін.

Вивчення питань музичних традицій краю входило до кола наукових розвідок музикознавців Л. Кияновської [3], С. Павлишин, О. Смоляка та ін.; різні аспекти культурно-мистецького життя Тернопільщини, становлення фахових музичних осередків стали предметом публікацій сучасних дослідників О. Бойчук, Л. Ванюги, Б. Водяного, В. Губ'яка, І. Гринчук, О. Дудар, М. Євгенєвої, О. Стебельської [7], І. Шеремети та ін.

Залишається актуальним і персоналістський підхід – окреслення ролі окремих громадських діячів, музикантів-виконавців та педагогів у розвитку аматорського та фахового виконавства на Тернопіллі. Так, окремим галузям галицького камерного виконавства присвячені публікації Н. Кашкадамової, А. Микитки, дисертаційні дослідження Н. Дикої [2], Г. Жук, А. Карцяка та ін. Однак, роль представників родини Теленків у розвитку музичного життя Тернополя, їх творчий мистецький та педагогічний вклад у формування культурно-просвітницьких та виконавських традицій краю ще не були предметом окремого наукового дослідження. До цього питання ми звернулися у процесі підготовки керованого нами дипломного дослідження, у рамках статті – зупинимося на окремих аспектах означеної теми.

Метою нашої публікації є представлення ролі творчої династії Теленків у розвитку фахових традицій інструментального виконавства у Тернополі наприкінці ХХ ст.

Роман і Ярослав Теленки, талановиті музиканти, віддані музиці, творчі педагоги, уся їх родина і однодумці, які спільно творили осередок духовного музичного життя Тернополя наприкінці ХХ ст., залишили після себе вдячні спогади колег, учнів, небайдужих тернополян [4; 6].

Брати Теленки залишили вагомий слід в музичній країні, насамперед, як активні просвітники, організатори мистецьких акцій та колективів. Так, з ініціативи Романа був створений струнний квартет, згодом – фортепіанне тріо у складі дружини Ярослава Габрієли (фортепіано), Романа (віолончель) і Ярослава (скрипка), до репертуару якого входили яскраві зразки української та зарубіжної камерної музики. Музиканти виступали у рідному місті та гастролювали Україною, вели значну культурно-просвітницьку та педагогічну діяльність.

Ярослав (1948 – 1994) та Роман (1951 – 1987) Теленки виховувалися в інтелігентній, творчій та гостинній сім'ї в с. Біла Тернопільського району, родинному селі славетної С. Крушельницької. Прикметно, що її батько о. А. Крушельницький рекомендував Павла (батько матері, дід Ярослава та Романа) на дяківські курси, які сам і оплачував [6].

Визначальними для пошуку творчого шляху стали для братів роки навчання у Тернопільській школі № 2, де талановитий вчитель німецької мови М. Філер, який вів аматорський ансамбль, відмітив здібності братів і порекомендував займатися фахово. Свої перші музичні кроки брати Теленки здійснили у Тернопільській дитячій музичній школі №1 – правонаступниці філії Львівського Вищого музичного інституту ім. М. Лисенка (з 1929 р.), згодом продовжили музичну освіту у Тернопільському музичному училищі ім. С.А. Крушельницької.

Р. Теленко навчався у викладача А.І. Лібовича, а Ярослав – у М. Присухіна, випускника Львівської консерваторії (клас Ю.Т.Онищенко) [6].

Брати були великими прихильниками ансамблевої гри, ця традиція закладалася ще від камерного музикування в інтелігентних галицьких родинах. Оскільки такого предмету як струнний квартет в училищі не було, Роман, захоплений ідеєю камерного ансамблювання, ініціював струнний класичний квартет, до складу якого входили студенти училища Ю. Чорнобай, М. Іванів, Я. Теленко, Р. Теленко [4; 6].

Після закінчення музичного училища брати поступили до Львівської консерваторії ім. М.В. Лисенка. Роман Теленко навчався у класі професора Х. Колесси, заслуженої артистки України, лауреата Республіканського конкурсу віолончелістів, а Ярослав – у класі доцента М. Вайцнера, який впродовж 1960 – 1990 рр. був керівником камерного оркестру «Академія» і одночасно його концертмейстером та солістом.

Після закінчення консерваторії брати Теленки проявили себе як творчі виконавці-солісти, ансамблісти, педагоги.

Так, Р. Теленко працював як артист-виконавець в Тернопільській обласній філармонії, як викладач по класу віолончелі та контрабасу в музичному училищі та музичній школі №1, де заклав традицію сольних віолончельних та камерних концертів, спочатку кожного року, а потім кожних півроку. Показово, що у другому відділі концертної програми, як правило, звучали твори у виконанні його учнів з фаху. Серед них – Б. Безкоровайний (контрабас), О. Горелова, О. Журова (віолончель) та багато ін. [4; 6], які згодом реалізували себе у мистецькій та педагогічній діяльності.

Творчо розвинувши виконавські та методичні засади своїх педагогів, Р. Теленко створив свій методичний підхід, спрямований на різнобічний розвиток музичних здібностей учня та його виконавського мислення загалом у нерозривному поєднанні з формуванням технічної майстерності; на розвиток творчого потенціалу учня при індивідуальному підході до кожного вихованця; на розуміння музики як емоційно-образного мистецтва, необхідності пошуку індивідуального трактування виконавцем музичного твору; на створення позитивної психологічної атмосфери заняття.

Окрім улюбленого інструменту – віолончелі, він вільно володів фортепіано, виконуючи сонати Ф. Шопена, концерт П. Чайковського, партію фортепіано у сонаті Д. Шостаковича на державному іспиті, був незамінним ілюстратором камерного ансамблю.

Ще одне захоплення Р. Теленка – укомплектування фонотеки, яка свого часу була найбільшою у Тернополі. За слогадами близьких, зокрема, Г. Теленко, він був унікальним знавцем музичних стилів і мистецьких епох, мав дуже добру пам'ять, надзвичайно розвинену музичну уяву та слух, крім того досконало спілкувався польською мовою.

Як згадують сучасники, Р. Теленко володів особливим даром згуртовувати талановиту молодь. Так, у співдружності з тодішніми вихованцями ТДМУ О. Рапітою (нині завідуючою кафедри спеціального фортепіано Львівської музичної академії, заслуженою артисткою України, професором), сестрами Каверініми та іншими здібними студентами, Р. Теленко дав велику кількість камерних концертів у Тернополі та області [6; 7].

Р. Теленко, як різносторонньо творчо обдарована особистість, був прекрасним аранжувальником, у його перекладах композиції діставали нові трактування, збагачувалися новими барвами.

Як свідчать спогади тернопільських музикантів, Р. Теленко любив концертувати, працювати з оркестрами, зокрема, проводив репетиції чи виступи з оркестром училища, оркестровою групою обласного драматичного театру ім. Т. Шевченка. Він брав активну участь у різних мистецьких проєктах, що відбувалися у культурному житті Тернополя. Зокрема, творчо співпрацював з відомим «шістдесятником», краєзнавцем-патріотом, археологом за фахом І.П. Геретою, який свого часу започаткував клуб під «символічно-іронічною» назвою «Золотий вересень» [1].

До цієї спільноти входили художники, музиканти, актори, поети, письменники, учителі, науковці, журналісти, лікарі, загалом патріотично налаштовані представники інтелігенції краю. Цей творчий осередок у 1989 році став осердям процесів національно-духовного відродження його лідери – одними із фундаторів Народного руху України.

І. Герета організовував літературні читання, на яких демонструвалися унікальні архівні матеріали про видатних українських діячів, звучала камерна музика. І. Герета, який на той час був завідувачем картинною галереєю, використовував її приміщення для засідань. Прикметно, що галерея займала приміщення греко-католицького храму (власне це зберегло споруду від руйнації).

таким чином поєднання храму духовного і храму культурного стало альтернативним центром музичного життя тогочасного Тернополя [1].

На творчих вечорах, присвячених діячам української і світової культури, зокрема, Г. Лорці, Ван Гогу, П. Пікассо, А. Чехову, О. Блоку та багатьом іншим, часто виступали заснований Теленків, створений у 1976 році.

Так, на вечорі, присвяченому Петрарці, звучали і твори італійських композиторів А. Вівальді, Д. Скарлатті й А. Кореллі у виконанні струнного квартету, піаністки О. Рапіги («Вільне життя» за 11 січня 1980 р.). У концертах часто брали участь артисти обласної філармонії, камерний оркестр з Івано-Франківська під керівництвом О. Герети (рідного брата І. Герети) [7].

Мистецьку традицію камерного музикування «Золотого вересня» продовжив «Світський салон» при палаці культури ВО «Ватра» [5, с.137], де відбувалися творчі зустрічі, гостями яких були Л. Костенко, М. Скорик, Н. Матвієнко, В. Чорновіл і А. Пашко та інші відомі культурні діячі. Під враженням мистецького вечора, Л. Костенко написала: «...Тут справді пахне відродженням національної культури» [5, с.138].

У музичних програмах Галицького камерного оркестру брав активну участь Ярослав Теленко, який після закінчення консерваторії був направлений як артист камерного оркестру тогочасного будинку культури «Ватра».

Згадуване вище тріо Теленків почало функціонувати як одиниця в Тернопільській філармонії, концертувало теренами Тернополя, а вже з 1980 року згідно з планом «Укрконцерту» уже гастролювало по містах України, виконуючи твори Й.-С.Баха, Г.-Ф. Генделя, Л. Бетховена, Ш. Гуно, Ф. Мендельсона, М. Глінки, П. Чайковського, С. Рахманінова та ін.

Успіхи тернопільського фортепіанного тріо відмічалися рецензентами у місцевій та республіканській періодиці як свідчення формування нових традицій школи камерного українського виконавства, що позначені високою професійною майстерністю, своєрідністю інтерпретації, визначеністю художньо-технічних прийомів, де індивідуальність кожного виконавця підпорядкована творенню неповторного чуття ансамблевої єдності [7]. Однак, ця творча діяльність була перервана дочасною смертю обох братів.

Музичну родинну традицію продовжила Габрієла Теленко, дружина Ярослава, уродженка м. Ужгород [4; 6]. Вже п'ятирічною Габрієла під керівництвом матері опанувала основи музичної грамоти, і через рік поступила до музичної школи по класу фортепіано (викладач Г. Рівіс). У 1963 р. за рекомендацією педагога В. Білей вона поступила на навчання до Львівської спеціалізованої музичної школи-інтернату ім. С. Крушельницької (клас Л.В. Голембо), а після її закінчення в 1973 році продовжила навчання у Львівській консерваторії ім. М. Лисенка (клас О.В. Левицької).

Її творча діяльність пов'язана із Тернополем, із родинним тріо. Сьогодні Г. Теленко, тонкий музикант, творчий педагог, працює викладачем спеціального фортепіано у Тернопільському музичному училищі ім. С. Крушельницької. Вона є прекрасним «граючим» концертмейстером, співпрацювала і продовжує співпрацю з такими викладачами як Теленко Р.Є. (віолончель), Конєв Б.Г. (альт), Глембрик Л. П. (кларнет), Гайда Є.Й. (кларнет), Старовецький М.М. (труба), Жеграй Б. Б. (труба), Воробель С.М. (тромбон), Яцок Н.Є. (скрипка) [4; 6].

Продовжуючи родинну традицію, вона залишається солісткою Галицького камерного оркестру. Діти Ярослава та Габрієли Теленків продовжили батьківську справу і теж пов'язали своє життя з музикою, син – віолончеліст, донька Соломія – скрипалька.

Узагальнюючи, відзначимо, що сім'я Теленків стала осередком духовного музичного життя Тернополя, так, у них зупинялися багато скрипалів, піаністів, диригентів, котрі приїжджали до Тернополя, одним із гостей був видатний скрипаль і диригент Г. Кремер.

Теплі спогади про віолончеліста Р. Теленка та скрипаль Я. Теленка залишилися у багатьох музикантів краю, колег, друзів, учнів, на їх основі створений документальний фільм на обласній кіностудії TV – 4.

Для пошанування вкладу братів Теленків у розвиток музичної культури краю у 2009 році в будинку культури родинного села Біла Тернопільського району було встановлено пам'ятний стенд, присвячений сім'ї Теленків, де зібрано цікаву інформацію про їх життя і творчість, унікальні фотосвітлини з концертів та сімейного архіву. Пам'яті братів Теленків присвячений стенд і у Тернопільській музичній школі №1, де вони свого часу навчалися і працювали, у її стінах проводиться також присвячений їм обласний конкурс учнів молодших класів шкіл естетичного виховання, виконавців на струнних інструментах.

Отже, зацікавлення дослідників викликає як різностороння, багатогранна і плідна діяльність музикантів, так і приклад феномену творчих родинних традицій, якими багате Тернопілля.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Глубіш О., Новосядний Б., Шподарунок Н. КАТЕДРА. / О. Глубіш, Б. Новосядний, Н. Шподарунок. - Тернопіль: Джура, 2009. - 384 с.
2. Дика Н. Львівська школа камерно-інструментального виконавства // Наукові записки ТДПУ імені Володимира Гнатюка. Серія: Мистецтвознавство, № 2, 1999. - С. 89 - 94.
3. Кияновська Л.О. Українська музична культура / Л.О. Кияновська: Навч. посіб. - Львів: «Тріада плюс», 2009. - 356 с.
4. На музичних меридіанах: Тернопільському музичному училищу ім. Соломії Крушельницької-50. - Тернопіль: Джура, 2008. - 120 с.
5. Новосядний Б. ВАТРА. Патетична симфонія світла. Історико-документальний нарис. / Богдан Новосядний. - Тернопіль: Джура, 2007. - 228 с.
6. Подкович М. Брати Теленки: Спогади без передмови... // Соломія. - 2006. - № 2. - С. 4
7. Стебельська О. Концертне життя Тернопільщини другої половини ХХ - початку ХХІ століття / О. Стебельська // Наукові записки ТНПУ ім. В. Гнатюка. Серія: Мистецтвознавство. - Тернопіль: ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2011. - Вип. 2. - С. 108 - 144.